

σφάλιζε τὴν πρώτην τῆς quadrille, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ cotillon, τὸ ὁποῖον, ἐνοεῖται, ὁ Μιλτιάδης ἐπρόκειτο νὰ διευθύνῃ, κατὰ τὸ σύνθηες.

— Vous me ferez l'honneur, Monsieur, de me confier Mademoiselle votre sœur, ἠρώτησεν ὁ Ροδόλφος.

— Certainement, εἶπεν ὁ Μιλτιάδης, εὐχαριστημένος ὅτι ἐνθυμήθη καὶ ἄλλην λέξιν. Je . . . je . . . comment . . . Εἰπέ του, Ἄνδρομάχη, ὅτι ἔχω νὰ χορεύσω κ' ἐγώ.

Ἡ Ἄνδρομάχη μεθρημίνευσεν τοὺς λόγους του, ἐνῶ δὲ ὠμίλει, ἐγοήτευσεν τὸν Ροδόλφον ἢ γλυκειὰ φωνή τῆς, καὶ ἡ δειλὴ συνεσταλμένη τῆς ἔκφρασις. Ἡ καρδιά του, ἄθωα καὶ ἄπειρος ὅσον καὶ ἡ ἰδική τῆς, ἤρχισε νὰ κινῆται μὲ τρόπον ἀσυνήθη καὶ ἠσθάνετο ρίγος ἠδονικῆς συγκινήσεως. Τὴν ἐβοήθει ὑποβάλλων τὴν κατάλληλον γαλλικὴν λέξιν ὅτε τὴν ἔβλεπε δισταζούσαν καὶ διακοπτομένην, καὶ ἤκουε μὲ τέρψιν κρυφίαν τὴν φωνὴν τῆς.

Οἱ χορευταὶ ἐντούτοις ἐτοποιητοῦντο διὰ τὴν πρώτην quadrille. Ὁ Ροδόλφος ἐπρότεινε τὸν βραχίονα εἰς τὴν Ἄνδρομάχην καὶ εἶδε περιχαρῆς τὴν μικρὰν τῆς χεῖρα μὲ τὸ λευκὸν μετὰξινον χειρόκτι τῆς στηριζομένην ἐπάνω του. Ὑπῆρχέ τι τὸ αὐθόρμητον εἰς τὸ ἀμοιβαῖον αἰσθημα τῶν δύο τούτων νέων πλασματῶν. Οὔτε ἐσκέπτοντο καὶ οἱ δύο περὶ ἀντιστάσεως εἰς τὴν ἀνάπτυξίν του, οὔτε περὶ τῶν συνεπειῶν του. Ὡς δύο ἄθωα πτηνὰ πτερυγίζοντα τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο, ἀντήλλασσον ἀφελῆ βλέμματα ἀμοιβαίας συμπαθείας καὶ ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ.

Ἡ βαρωνίς Χοενφέλς, συνομιλοῦσα μὲ τὸν ἀξιότιμον Κύριον Σαμουήλ Οὐάρεν, ὕψονεν ἐνίστε μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν τὸ χουσοῦν τῆς face-à-main, διὰ νὰ ἐπισκοπήσῃ τοὺς χορευτάς, μεταξὺ δ' αὐτῶν εἶδε καὶ τὸν ἀνεψιὸν τῆς μὲ τὴν κακοενδυμένην ἀλλὰ καὶ ὠραίαν χορευτριάν του. Συνέσπασε ὀλίγον τὰς ὄφρυς παρατηρήσασα τοῦ Ροδόλφου τὸν ἐνθουσιασμόν καὶ τὸ φιλικὸν θάρρος μὲ τὸ ὁποῖον ἐφαίνοντο συνεννοούμενοι οἱ δύο νέοι. Ἐστρεψε τὰ βλέμματα γύρω πρὸς ἀναζήτησιν τῆς δεσποινίδος Ρεβιτάση καὶ τὴν εἶδε χορεύουσαν μὲ τὸν ἐράσμιον Ἀγγυρόπουλον. Ἡ Κυρία Χοενφέλς ἐνευσεν ἐπιτακτικῶς πρὸς τὸν σύζυγόν τῆς, ὁ δὲ βαρῶνος ἔσπευσεν εὐπειθῶς νὰ διακόψῃ τὴν συνομιλίαν του μὲ τὴν σύζυγον τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβους καὶ πλησιάζας ἐζήτησε, μὲ τὴν συνήθη εὐγένειαν, τὴν ἐξήγησιν τοῦ νεύματος.

— Τί μέρος λόγου εἶναι αὕτη μὲ τὴν ὁποίαν χορεύει ὁ Ροδόλφος;

— Πῶς θέλεις νὰ γνωρίζω τὰ ὀνόματα καὶ τὴν πατρογονίαν ὄλων τῶν Ἀθηναίων κυριῶν, ἀπεκρίθη γελῶν ὁ ἀγαθὸς βαρῶνος, καὶ ἐστράφη διὰ νὰ ἴδῃ ποῦ εὐρίσκεται ὁ Ροδόλφος.

— Ἐχεις μάτια; Δὲν τοὺς βλέπεις, εἶπεν ἀνησυχῶς ἡ βαρωνίς.

— Φαίνεται τῷ ὄντι ἐνθουσιασμένος ὁ φίλος. Φοβοῦμαι, ἀγαπήτῃ μου, ὅτι δὲν εἶναι ὅσον ἄθως τὸν εἶχα, ὁ ἀνεψιός σου. Ἀλλὰ θὰ πληροφορηθῶ περὶ τῆς νέας.

[Ἐπεται συνέχεια]

Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματῶριον.

Μέσα εἰς τὸν «Ἐχθρὸν τοῦ Λαοῦ», τὸ φλέγον δρᾶμα τοῦ μεγίστου τῶν συγχρόνων δραματογράφων, ἡ κυρία Στόκμαν, ἡ σύζυγος τοῦ ἥρωος τοῦ δράματος, δυσχνασχετεῖ διότι, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν τέκνων τῆς, μαθητῶν τοῦ σχολείου, γίνονται ὀμιλίαι ἀπρεπεῖς, ἀπὸ ἐκείνας ποῦ ἐξάπτουν τοὺς νεαροὺς ἐγκεφάλους:

— Δὲν μοῦ ἀρέσουν, λέγει, τέτοιες κουβέντες, μέσα ἔς τὸ σπίτι μου!

Καὶ ἡ κόρη τῆς ἡ μεγαλειτέρα, ἡ διδασκάλισσα Πέτρα, τῆς ἀποκρίνεται:

— Καὶ ἔς τὸ σχολεῖο λέγουν τόσα φέμματα, ὅσα καὶ ἔς τὸ σπίτι. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἔς τὸ σπίτι πρέπει νὰ σωπαίνομε, ἐνῶ ἔς τὸ σχολεῖο πρέπει νὰ λέμε ὄλο καὶ φέμματα ἔς τὰ παιδιὰ.

— Μὰ εἰσθε ἀναγκασμένοι νὰ ψεῦδεσθε; ἐρωτᾷ κάποιος ἄλλος.

— Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ λέμε, ἀπαντᾷ ἡ Πέτρα, ἓνα σωρὸ πρᾶγματα ποῦ δὲν τὰ πιστεύομε οὔτ' ἐμεῖς ποῦ τὰ λέμε!

Διὰ τὰ ἰδικὰ μας ἐδῶ σχολεῖα, τὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ σχολεῖα μὲ τὰς νέας καὶ μὲ τὰς σοφὰς μεθόδους, τὰ λειτουργοῦντα ὑπὸ τὰ σκῆπτρα λεγεῶνων διδασκάλων καὶ φωτιζόμενα ἀπὸ τὸ ἀνέσπερον φῶς τῶν λεγομένων διδασκτικῶν βιβλίων, νομίζω ὅτι αἱ φράσεις τῶν ἠρωίδων τοῦ Ἴψεν δὲν ἔχουν σημασίαν καυστικῶν μόνον ἐπιγραμμάτων τολμηρῶς ἐξακοντιζομένων κατὰ τῆς κοινῆς κρατούσης ἐκπαιδεύσεως, ἀλλὰ δύνανται νὰ ἐκληρωθῶσιν ὡς ἡ λακωνικωτάτη καὶ χαρακτηριστικωτάτη ὁμολογία περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Τὴν παιδείαν, ὅπως παρέχεται εἰς τὰ σχολεῖα μας, τὴν φαντάζομαι ὅχι ὡς τὸ κλασικὸν φυτὸν τῶν χρηστομαθειῶν μὲ τὰς πικρὰς ρίζας καὶ τοὺς γλυκεῖς καρπούς, ἀλλ' ὡς φυτὸν ποῦ δὲν ἔχει ρίζας οὔτε παράγει καρπούς, διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν εἶνε τὸ βλάστημα τῆς θείας φύσεως, ἀλλὰ τὸ προῖον ἀτελοῦς τινος βιομηχανίας, τεχνητὸν χονδροκαμῶνενον φυτὸν, προωρισμένον νὰ στολίζῃ τὴν γωνίαν ἐπαρχιωτικῆς τινος αἰθούσης, καὶ νὰ προσηλῶνῃ κάποτε μηχανικῶς τὰ μάτια τῶν ἐπισκεπτῶν, χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε εἰς τὴν αἴσθησιν,

τίποτε εἰς τὸ αἰσθημα. Τὸ ψεῦδος εἶνε τὸ στοιχειῶν μέσα εἰς τὸ ὁποῖον φύεται καὶ αὐξάνει καὶ ἀναπτύσσεται καὶ λειτουργεῖ ἡ ἐκπαίδευσις ἡμῶν· ψεύδους σταθερὰ ἀτμοσφαῖρα περιβάλλει τὰ σχολεῖά μας· εἰς τὸ ψεῦδος τοῦτο ἡ ἀγυρτεία, ἡ σχολαστικότης, ἡ ἀμάθεια, παρέχουν ἐκάστοτε ποικίλους τύπους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον περιέργους, ἀστεῖους, κενούς, τύπους ὁμοίους πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ τοίχου σκιάς ποῦ σχηματίζομεν τὴν νύκτα ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ λύχνου διαφοροτρόπως συνάπτοντες τὰς χεῖράς μας. Ὅλα ψευδῶς τὰ ἀντιλαμβανόμεθα εἰς τὸ σχολεῖον : τὰ ἐν τῇ φύσει καὶ τὰ ἐξω τῆς φύσεως, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον, τὰ αἰσθήματα, τὰ καθήκοντα, τὰς ἰδέας, τὰς γνώσεις, τὰ γράμματα, τὴν γλῶσσαν, κάθε οὐσίαν καὶ κάθε μορφήν. Ψευδῶς τὰ ἀντιλαμβανόμεθα, ὅχι τόσον διότι μᾶς παρέχονται ταῦτα πάντα νοθευμένα καὶ στρεβλωμένα, ὅχι διότι μᾶς δεικνύονται ὑπὸ τὴν κακὴν των ὄψιν, ἀλλὰ κυρίως διότι οἱ ἐν τῷ σχολεῖῳ παρέχοντες τὰ λεγόμενα φῶτα δὲν εἶνε διδάσκαλοι, ἀλλὰ ρεῦ! κατὰ ἐνενήντα ἐνέα τοῖς ἑκατὸν δάσκαλοι ἢ δασκάλιοι. Καὶ εἶνε πασίγνωστος ὁ στίχος τοῦ ποιητοῦ : « Ἀπέχει δὲ ὁ δάσκαλος πολὺ τοῦ διδασκάλου » κτλ. ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν σκληρὰν μοῖραν ποῦ ὤρισεν ὥστε παρ' ἡμῖν ἡ λέξις διδάσκαλος νὰ περιέλθῃ εἰς παντελῆ ἀχρησίαν, νὰ κυκλοφορῇ δὲ ἀντ' αὐτῆς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, τὴν μόνην ζῶσαν καὶ ἐμψυχον, ὁ δάσκαλος, ἀντικαταστήσας τὸν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰεροκλέους σχολαστικόν. Τὸ νὰ καταπέσῃ ἡ λέξις ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης εἰς τὴν γελοιωδεστάτην τῶν ἐννοιῶν, τὸ γεγονός δὲν συνηγορεῖ βέβαια ὑπὲρ τοῦ ἀντικειμένου ποῦ μᾶς δεικνύει ἡ λέξις. Αἱ λέξεις εἶνε ὡς οἱ ὀκτάποδες, ποῦ λαμβάνουν τὸ χρῶμα τῶν φαγητῶν μὲ τὸ ὁποῖον τρέφονται.

Ὁ δάσκαλος λοιπόν, οὐδὲ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν δύναται νὰ κλείσῃ εἰς τὸ κεφάλι του, οὐδὲ τὸ ἀληθὲς αἰσθημα νὰ περιλάβῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του. Καὶ ἂν τυχόν συλλάβῃ τὴν ἀληθῆ ἐννοιαν πράγματός τινος, ἀδυνατεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς μαθητάς του τῆς ἀληθείας τὸ φῶς. Τὸ οὐσιῶδες δὲν εἶνε τὸ διδασκόμενον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὁ διδάσκων αὐτό. « Κυρίως εἰπεῖν, λέγει κἄπου μέγας συγγραφεὺς, δὲν ὑπάρχουσι μυθολογίαι, δὲν ὑπάρχουσι γλῶσσαι, ἀλλὰ μόνον ἄνθρωποι ὑπάρχουσι συνάπτοντες πρὸς ἀλλήλας λέξεις καὶ εἰκόνας, συμφῶνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ὀργανισμοῦ των καὶ τὴν φύσιν τοῦ πνεύματός των . . . Τὰ πάντα ὑφίστανται δυνάμει τοῦ ἀτόμου, καὶ ζῶσι δυνάμει τοῦ ζῶντος ἀνθρώπου· τὸν ἄνθρωπον τοῦτον πρέπει νὰ γνωρίσωμεν ». Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ εἰπωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει παιδεία, δὲν ὑπάρχουν γράμματα, δὲν ὑπάρχουν σχολεῖα, δὲν ὑπάρχουν μέ-

θοδοι, ἀλλὰ μόνον ἄνθρωποι ὑπάρχουν παρέχοντες σημασίαν, ἀξίαν, ζῶν, ἀληθειαν, εἰς ταῦτα πάντα· ἐνὸς δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶνε δάσκαλοι, φωτεινὰ συστήματα καὶ σοφὰ προγράμματα, εἶνε ψευδῆ καὶ ἀνωφελῆ καὶ βλαπτικά, ἀπλούστατα διότι οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐπιφορτισμένοι τὴν ἐφαρμογὴν καὶ μετάδοσιν αὐτῶν δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐδεμίαν ἀντίληψιν τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ πρέποντος. Ὅ,τι παραδώσετε εἰς τὰς χεῖράς των, ἔστω ἐξ ἀγνοίας τοῦ μετάλλου, τὸ νοθεύουν· καὶ τὴν καθαριωτάτην τροφήν εἶνε ἱκανοὶ νὰ σᾶς μεταβάλουν εἰς βρωμερὸν ἔδισμα. Διὰ νὰ καρποφορήσουν αἱ νέα μέθοδοι, χρειάζονται νέοι ἄνθρωποι. Διὰ νὰ μεταδώσῃ τὴν ἀληθῆ παιδείαν ὁ διδάσκαλος, πρέπει νὰ εἶνε αὐτὸς οὗτος, ὅλος ἀληθῆς, ὅλος εἰλικρίνεια, ὅλος ψυχῆ· ἂν δὲν εἶνε ποιητῆς, ἀλλὰ πρέπει νὰ τρέφῃ ἐντός του ὑπερόχως ἀνεπτυγμένον τὸ ποιητικὸν αἰσθημα, δηλονότι τὸ αἰσθημα ἐκεῖνο ποῦ ἀνακινεῖ καὶ ἀναπτέρωνει τὴν μάθησιν, ποῦ δὲν τὴν περιορίζει εἰς ἀριθμὸν τινα ζηρῶν γνώσεων, ποῦ παριστᾷ γεγονότα καὶ ἀντικείμενα, ὡς πεποικισμένα ὑπὸ μυστηριώδους ψυχῆς, ποῦ ἐνῶ διαφωτίζει τὸν ἄνθρωπον, τὸν συντράσσει, καὶ τὸν κάμνει νὰ βλέπῃ τὸν κόσμον, ὅχι ὡς μηχανήν, ἀλλ' ὡς θαῦμα, πλήρως μεγαλειότητος. Τότε ὁ διδάσκαλος οὗτος θαυματουργεῖ. « Ἐν μόνον στοιχειῶν ὑπάρχει, αἰετοπε ὑπέροχον, πάντοτε ἀναλλοίωτον, καὶ οὐχ ἥττον πάντοτε γνωστόν· τὸ ἀνθρώπινον στοιχειῶν. Τετριμμένον θὰ ἦτο νὰ ἐπαναλάβωμεν ὅτι ὁ ἀληθὲς ὀργανωτῆς τῆς νίκης, δὲν θὰ εἶνε ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν ποῦ θὰ κατασκευάσῃ μεγάλα τηλεβόλα καὶ θὰ ἐνεργήσῃ κρατεροὺς ἐξοπλισμοὺς καὶ θὰ προετοιμάσῃ σχέδια ἀβεβαίου πολέμου, ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας ἢ ὁ παιδαγωγὸς — δὲν μᾶς μέλει διὰ τὸν τίτλον του — ποῦ θὰ βελτιώσῃ τὸ ἀνθρώπινον στοιχειῶν· ὅχι ἐκεῖνος, καθὼς συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται, ποῦ θὰ διδάξῃ ὀλίγον καλλίτερα τὸ ἀλφάβητον καὶ ἄλλα τινά, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἐνισχύσῃ τὰς καρδίας διὰ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα ! » Οἱ σοφοὶ οὗτοι λόγοι τοῦ βαθυρρήμονος συγγραφέως τῆς συγχρόνου Γαλλίας, τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Βογαέ, ἐγράφησαν διὰ τὴν Γαλλίαν· ἀλλ' ἀπευθύνονται καὶ πρὸς πᾶν ἔθνος ποῦ ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ κἄποιαν ἀποστολήν καὶ προπαρασκευάζεται διὰ τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα, τοῦ ὁποῖου ἡ ὥρα δὲν δύναται ἢ νὰ σημάνη ἀργὰ ἢ γρήγορα. Χωρὶς εὐρεῖν διάνοιαν καὶ χωρὶς ἐνθουσιῶσαν καρδίαν ὁ διδάσκαλος εἶνε πρόστυχος ἐπαγγελματίας καὶ ἀδέξιος βαναυσότηγης· καὶ ὅταν εἶνε τοιοῦτος, δὲν πιστεύει εἰς ὅσα διδάσκει· καὶ ὅταν δὲν πιστεύῃ εἰς ὅσα διδάσκει, εἶνε τῶν ψευδολόγων ὁ ἀνακιδέστατος.

Οἱ συγγραφεῖς τοῦ προσφάτως ἐκδοθέντος

Ἑλληνικοῦ Ἀναγνωσματορίου⁽¹⁾ πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὄντων, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἐλαλήσαμεν, ἴσως τραχύτερον τοῦ δέοντος. Προσεκτικὰ διεξήλθα καὶ τὰ τρία τεύχη τοῦ βιβλίου των, καὶ ἠσθάνθην ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἀναδίδεται, ὡς αὔρα ζωογόνος, ἢ διδασκαλία. Κυρίως δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀρμόδιος νὰ ἀπορᾶνθῶ περὶ συγγραφῶν τοιοῦτου εἶδους δὲν ἐσπούδασα παιδαγωγικὴν, διδασκαλικὴν δὲν εἶμαι, δὲν ἐπαγγέλλομαι τὸν κριτικὴν διδασκτικῶν βιβλίων. Ἀλλ' ὅμως εἶμαι ἄνθρωπος, ὡς ὁ ρωμαῖος ποιητής, καὶ οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων κρίνω ξένον καὶ ἀνάξιον τῆς προσοχῆς μου καὶ τῆς μελέτης μου. Βλέπω καὶ ἀκούω· βλέπω τὰς εἰκόνας ποῦ σχηματίζουν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, νοερά καὶ αἰσθητά, τοῦ κόσμου τούτου τὰ ἀντικείμενα· καὶ αἱ εἰκόνες αὐταὶ λαλοῦν· καὶ ἀκούω τὰς φωνὰς των, καὶ πολλάκις εἰσδύουν αὐταὶ μέχρι τῶν βαθυτάτων τῆς καρδίας μου. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματορίον τοῦτο παρουσιάζεται εἰς τὴν ἀντίληψίν μου ὡς ἀληθινὸν διδασκτικὸν βιβλίον, ἀπῆλλαγμένον, ὅσον εἶνε δυνατὸν, τοῦ κατηραμένου δασκαλισμοῦ· ἂν δὲν κατώρθωσεν ἐξ ὀλοκλήρου νὰ ἀπαλλαγῇ ἐξ αὐτοῦ, δὲν πταίουν διὰ τοῦτο οἱ συγγραφεῖς του· πταίουν οἱ καιροὶ μας, οἱ κατ' ἐξοχὴν δασκαλικοὶ· πταίει ἡ περιρρέουσα ἀτμοσφαῖρα ποῦ δουλεύουν καὶ θὰ δουλεύουν εἰς αὐτὴν ὄχι μόνον ἐπιστήμονες καὶ εὐσυνείδητοι διδασκαλοὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ μᾶλλον ὑψηλὰ καὶ ἐλεύθερα πνεύματα. Καὶ βιβλίον πραγματικῶς διδασκτικόν, βιβλίον μάλιστα προωρισμένον νὰ μεταδώσῃ τὰς πρώτας γνώσεις εἰς παιδία, μὲ συγκινεῖ ὡς κόσμος ὅλος ποῦ ἐκτυλίσσεται ἡρέμα καὶ διαδοχικῶς πρὸ τῶν ὄψεων ταξειδιώτου, πρώτην φορὰν δοκιμαζόντος τὰς συγκινήσεις τοῦ ταξειδιῶ. Ὑποκαθίσταμαι δραματικῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ παιδίου ποῦ θὰ διατρέξῃ κατὰ πρῶτον τὰς σελίδας του· ἐνθυμοῦμαι τὸν Γεροστάθην μου· δὲν λησμονῶ ὅτι εἶμαι πατήρ· ὄνειρεύομαι τὸ ποθητὸν μέλλον, δὲν γνωρίζω ἂν εἶνε προσεγὲς ἢ ἀπώτατον, καθ' ὃ τὸ σχολεῖον δὲν θὰ φθίρῃ τὸ σῶμα καὶ δὲν θὰ δεσμεύῃ τὸ πνεῦμα, καθ' ὃ οἱ διδασκαλοὶ τῶν νέων θὰ εἶνε φιλόσοφοι καὶ καλλιτέχναι.

Τὸ Ἀναγνωσματορίον τῶν κ.κ. Παπαμάρκου καὶ Γεωργαντᾶ μὲ κάμνει νὰ ἐλπίζω εἰς τὸ μέλλον. Εἶνε συντεταγμένον μὲ τόσῃ ἐπιστήμῃ καὶ μὲ τόσῃ εὐσυνείδησίαν! Τὸ ἀπαρτίζουν πεζογραφήματα καὶ ποιήματα. Τὸ πεζὸν μέρος συνε-

τάχθη ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῶν συγγραφέων τοῦ Ἀναγνωσματορίου· περιλαμβάνει διηγήσεις καὶ περιγραφὰς διηγήσεις ποῦ ἀποβλέπουν ἰδίως εἰς τοῦ ἤθους τὴν διάπλασιν, καὶ περιγραφὰς ποῦ ἀφορῶσιν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως. Δεξιά συνθέματα, κατὰ ὑποδείγματα ξένων σοφῶν, λαμπρῶς ἀσχοληθέντων εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν ζῶων, καὶ ἀναπλάσεις τοῦ ἀθανάτου Αἰσώπου. Τίποτε σκολιὸν ἐντὸς αὐτῶν, καὶ ἀρηρημένον, καὶ δογματικὸν καὶ κατηχητικόν, καὶ παρὲνθρον· ὅλα εὐκρινῆ, συγκριμένα, οὐσιαστικά, μεθοδικῶς χωροῦντα, ἀπὸ τῶν ἀπλουστερίων εἰς τὰ συνθετώτερα, ἀπὸ τῶν ἐγγυτερίων εἰς τὰ ἀπώτερα. Τὸ μέγα προσόν του εἶνε ὅτι ἐξεγείρει μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν φύσιν, ἐνῶ ἀποκαλύπτει ἐνώπιόν του λεπτομερῶς καὶ μὲ τὴν πρέπουσαν χάριν τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως. Πλήθος θετικῶν καὶ χρησίμων γνώσεων σαφῶς μεταδίδονται ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸ παιδίον· καὶ ἐνῶ τοῦτο διδάσκεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε τὸ κέντρον τῆς δημιουργίας, πείθεται συγχρόνως ὅτι ὁ μέγας οὗτος κόσμος ὁ ἐνώπιόν του ἐκτεινόμενος δὲν ὀρίσταται παρὰ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, δὲν εἶνε ἡ σύμβολον τῶν ἀνθρωπίνων σκέψεων καὶ αἰσθημάτων. Τοιαύτη ἡ ὕλη· ἡ γλώσσα καὶ ἀπειρωσμένους ἀγῶνας καὶ καθαρεύουσα ὅπως προσεγγίση τὴν φυσικότητα καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς δημοτικῆς, τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης· ἀρίστη, ἂν ἐπιτρέπεται τὸ ὀξύμωρον τοῦτο, προκειμένου περὶ τῆς καθαρεύουσας. Ἀλλ' ἄς μὴ ἐγγίξω ζητήματα ἐξ ὧν κινδυνεύω νὰ ἀποπληνηθῶ εἰς δυσχεράτους ἀτραπούς. Λυποῦμαι διότι δὲν δύναμαι νὰ ἐπαινήσω καὶ τὸ ποιητικὸν μέρος τοῦ βιβλίου. Τὰ πεζὰ εἶνε πολὺ ἀνώτερα τῶν ποιημάτων τοῦ Ἀναγνωσματορίου· ταῦτα, πλην δύο τριῶν ἐξαιρέσεων, εἶνε ἡ ἀναρμόστως διαλεγμένα, ἢ ἀνήκουν εἰς τὰ λεγόμενα μὲν παιδικὰ ποιήματα, ἀλλὰ πράγματι ἀνούσια ἠθικὰ ψυχρολογήματα, προωρισμένα νὰ μορφώσουν ὄχι τὴν καλαισθησίαν, ἀλλὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν παιδιῶν μας. Τὰ παιδικὰ ποιήματα δὲν πρέπει νὰ εἶνε στιχογραφημένα κατήχησις ἢ ἠθικὴ, ἀλλ' εἶνε ποιήσεις καὶ ἐκεῖνα, εἰκονικὴ καὶ κατασκευαστικὴ καὶ ἔμφυτος. Τοιαῦτα ποιήματα ἔγραψε, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ κ. Ἀλέξανδρος Παλλῆς, ὁ αἰρετικὸς μεταφοραστῆς τῆς Ἰλιάδος, πρότυπα τοῦ εἶδους· πωλοῦνται ἀντὶ 50 λεπτῶν εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τοῦ κ. Κασδόνῃ· καὶ ὅμως κανὲν ἀπὸ αὐτὰ δὲν περιελήφθη εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματορίον ποῦ ἐξέδωκεν ὁ κ. Κασδόνῃ· ἐνῶ φιγουρρᾶρον μέσα εἰς αὐτὸ τὰ πεζολογήματα τοῦ Κατακουζηνοῦ καὶ ὁ Παναγιώτης Σούτσος, ἀνούσια παρῶν τὸν Αἰσώπον.

(1) «Ἑλληνικὸν Ἀναγνωσματορίον» ὑπὸ Χαρισίου Παπαμάρκου καὶ Φιλίππου Γεωργαντᾶ. Ἐν Ἀθῆναις, Βιβλιοπωλεῖον Γ. Κασδόνῃ 1892. Τόμ. 3.